

Zitierhinweis

Čornejová, Ivana : recension de : Marek Loužek / Jana Čechurová (eds.), Marie Terezie. 300 let od narození, Praha : Institut Václava Klause, 2017, dans : Český časopis historický, 2018, 1, p. 297-299, DOI: 10.15463/rec.1256102513

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

fie v angličtině přispěje i v mezinárodním měřítku ke zpřesnění a konkretizaci výzkumu manýristické hudební kultury v Praze na přelomu 16. a 17. století. Obohatí rovněž naše představy o kulturních kontaktech mezi střední Evropou, Nizozemím a Itálií.

Jaroslav Pánek

Jiří MIKULEC

Kostel sv. Jana Křtitele a karmelská zbožnost v Bystrém

Bystré, Římskokatolická farnost Bystré u Poličky 2017, 32 s., 22 obr., 2 plánky, ISBN 978-80-270-2149-9.

Drobná publikace se po všech stránkách vymyká lokálním, zpravidla kompilativním průvodcům po památkách. Je založena na rozsáhlém archivním výzkumu (Národní archiv v Praze, Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, soukromý archiv, staré tisky) a hlavně na autorově mnohaletém bádání o zbožnosti v českých zemích 17. a 18. století, jehož výsledky byly předběžně shrnuty v monografii *Barokní náboženská bratrstva v Čechách* (Praha 2000; recenze ČČH 101, 2003, s. 137–140).

Konkrétní projevy karmelské zbožnosti osvětlil Jiří Mikulec na příkladu škapulířového bratrstva, které vzniklo ve východočeském městečku Bystrém v předstihu před většinou ostatních korporací tohoto druhu (1683) a zaniklo v důsledku josefínských reforem v letech 1783–1785. Autor začlenil stoleté působení bratrstva do dlouhodobého vývoje náboženského života při kostele, který byl středověkého založení, ale v nynější podobě vznikl až v době vrcholného baroka (1722–1736); učinil tak se zřetelem k obecným proměnám církevních poměrů v Čechách. Reprezentativní mikrosondou ukázal úlo-

hu místní vrchnosti a státní reglementace při utváření a proměnách komunity měšťanů a poddaných z okolních vesnic, ve společenství, které mělo jak duchovní, tak i společenské (prestižní) poslání. Vystihl specifické rysy barokní religiozity, jež se soustřeďovala k propojení pozemského života s posmrtným a volila k tomu osobité formy vyznávání víry a její prezentace i kolektivně provozované rituály. Naznačil rovněž setrvačnost v chápání duchovních potřeb člověka a jejich naplňování v životě venkovského obyvatelstva v poosvícenském období a dokonce i v době komunismu. Vývoj od konce 17. století do současnosti (zejména poutě) zde dokládá rysy kontinuity nejen v mariánské úctě na daném místě, ale i v utváření mentálního sepětí mnoha generací.

Slovní výklad je doplněn kromě podrobného popisu kostela (s důrazem na mariánské motivy) a tematické bibliografie také důkladně komentovanou ikonografií. Mikulcova brožura je zdařilou ukázkou účelného propojení výzkumu obecných otázek církevních a náboženských dějin s názornou konkretizací prostřednictvím lokální mikrosondy.

Jaroslav Pánek

Marek LOUŽEK –

Jana ČECHUROVÁ (eds.)

Marie Terezie. 300 let od narození

(= publikace č. 39/2017)

Praha, Institut Václava Klause 2017,

116 s. + 8 obrazových příloh,

ISBN 978-80-7542-039-8.

Exprezident Václav Klaus, ač jeho vzdělání nespadá do humanitních oborů, jeví živý zájem o historické problémy a zařazuje se tak mezi menší část našich obyvatel, kte-

ří o dějinách vůbec něco tuší.¹ Naposledy například vyložil svůj pohled na Lutherův „teologický spor“.² Institut Václava Klause, založený v roce 2012, je (podle vlastní definice) „koncipován jako liberálně konzervativní *think tank* s vlastní výzkumnou studijní činností, semináři, konferencemi a dalšími akcemi pro odbornou i širokou veřejnost“. Kromě pravidelného zveřejňování názorů a myšlenek Václava Klause vydává i publikace, mezi nimi i sborníčky ze symposií pořádaných k důležitým výročím. Z akce konané 15. června 2017 pochází i část textů v této publikaci (A), další, tzv. doplňkové, jsou většinou přejaty z již vydaných prací (B). Někteří z autorů psali své řádky přímo pro tento sborníček, jiní (snad) osobně dali souhlas k otištění svých děl. Oddíl C přináší tři fotografie dokumentů, vybraných (kromě *Pragmatické sankce o posloupnosti nejjasnějšího domu rakouského...*) dost nahodile, a kromě toho je tu otisk pasáže Osvícenství a revoluce z Pekařových *Dějin československých* z roku 1921.

V oddílu A je jediným kompetentním historikem Jaroslav Čechura, který předkládá solidní výčet domácí odborné produkce od spisu *České státní právo* Josefa Kalouska (1871) po desátý svazek *Velkých dějin zemí Koruny české* z roku 2001. Český velvyslanec v Rakousku Jan Sechter se považuje za kompetentního k rozboru ekonomických reforem Marie Terezie; na šesti stránkách

podal stručný učebnicový přehled. Zato bývalý rakouský velvyslanec v České republice Ferdinand Trauttmansdorf povolání k vzdání pocty panovníci skutečně má, jako dědic šlechtického rodu, jehož členové kdysi zaujímali v monarchii důležité posty a dokonce potomek Marie Terezie, jak sám uvádí. Ve své zdravici vyzdvihuje evropskou integraci (již bylo podunajské soustátí následováníhodným příkladem), ale současně varuje před konáním bruselských byrokratů. Jiří Weigl, jehož text celý oddíl A uvádí, praví, „Marie Terezie chápala potřeby doby...“ a Jindřich Forejt se snaží proniknout i k „člověčí“ podstatě významné panovnice. Věřím, že pánové Forejt a Weigl své poznatky načerpali z některých odborných prací, ale zároveň jsou jejich příspěvky ukázkou toho, jak ad hoc získané informace – bez znalosti širších souvislostí – (přinejmenším) jen ulpívají na povrchu jevů a budí dojem, že pilný záček odřikává naučený text, jemuž příliš nerozumí.

Oddíl B je zvláště sestaveným konglomerátem, kde se spatřují ukázky přejaté z prací znalců 18. století, jako je rakouský historik Karl Vocelka nebo čeští dějepisci Eduard Maur a Milan Hlavačka, a vedle toho povídání Vladimíra Lišky³ či publicisty Václava Junka. Důvod otištění noticky Michala Skořepy, analytika České spořitelny, jenž přímo ve výroční den narozenin Marie Terezie (13. května) neváhal v Lidových novinách vést přímou paralelu od vlády této velké ženy k „našemu dnešnímu blahobytu“, což je podle něj zřejmé díky knize peruánského ekonoma Hernanda de Sota, je mi dost záhadou.

1 Přejímám tu informaci z průzkumu Sociologického ústavu AV ČR,v.v.i., který zveřejnil Jiří Vavroň z Práva na serveru Novinky 12. 1. 2018, <https://www.novinky.cz/domaci/459841-vetsina-cechu-historii-vlastni-zeme-moc-nezna.html> (19. 2. 2018), kde se uvádí, že 59 % Čechů se o historii své země nezajímá vůbec, nebo se zajímá jen velmi málo.

2 IVK – Newsletter, listopad 2017, s. 1–2.

3 Vladimír LIŠKA vydal v roce 2017 hned dvě knížky: *Marie Terezie, nejmocnější panovnice Evropy*, Praha 2017 a *Marie Terezie. Záhady a mystéria*, Praha 2017.

Je třeba vyzdvihnout, že sborníček věnovaný Marii Terezii vyšel pouze s malým zpožděním po konání konference, ale je otázkou, zda v něm čtenáři najdou něco nového, či podnětného. Ovšem vzhledem k tomu, že v tereziánském jubilejním roce u nás vyšly vesměs tituly zařaditelné spíše mezi brakovou literaturu,⁴ je třeba iniciativu Institutu Václava Klause ocenit, ale stěží pochválit. Spojovacím prvkem podobných výtvorů je ahistorický přístup. Jen tak mohou autoři považovat Marii Terezii třeba za průkopnici feminismu... Výjimkou mezi knihami nevalné úrovně, které se vloni objevily na knižních pultech, je jen dotisk práce významného francouzského znalce habsburské (resp. habsbursko – lotrinské) problematiky Jean-Paula Bleda *Marie Terezie – zakladatelka moderního státu*, ale překlad tohoto díla vydal Slovart už v roce 2013.

Ivana Čornejová

Heinz REIF

Adel, Aristokratie, Moderne.

Sozialgeschichte von Oben

(= Elitenwandel in der Moderne / Elites and Modernity, Bd. 13)

Berlin – Boston, De Gruyter Oldenbourg 2016, 341 s., ISBN 978-3-05-005066-9.

Heinz Reif (*1941) patří již po desetiletí mezi přední německé historiky. I když původně sice pracoval ve strojírenství, vystudoval nakonec historii, literární vědu a sociologii a jako vědecký pracovník nastoupil na univerzitu v Bielefeldu. Zde začal spolupracovat se svým vrstevníkem Jürgenem Kockou a to právě v době, kdy zde Kocka začal vytvářet základy pozdější slavné Bielefeldské školy. Doktorskou práci s názvem „*Westfälischer Adel 1770–1860. Vom Herrschaftsstand zur regionalen Elite*“ Reif obhájil roku 1977 a v roce 1981 mu za ni byla udělena *Heinz-Maier-Leibnitz-Preis*. Následně na čas opustil téma elit, nikoli ovšem sociálních dějin. Jeho habilitační práce „*Industrialisierung, Städtebildung und Arbeiterschaft in der Ruhrgebietsstadt Oberhausen 1850–1914*“ korespondovala s jeho činností vedoucího Porúrskeho muzea dějin průmyslu a sociálních dějin Porúří v Essenu (*Ruhrlandmuseum zur Industrie- und Sozialgeschichte des Ruhrgebiets in Essen*). V letech 1986 až 2009 byl Reif profesorem novověkých dějin na Technisches Universität Berlin, kde roku 2003 založil *Center for Metropolitan Studies*. Reifova vědecká a publikační činnost je značně široká. Její jádro tvoří sociální dějiny 19. století v široké perspektivě. Ta sahá od dějin šlechty, přes historii měst, industria-

4 Jiří BÍLEK, vzděláním sice historik a někdejší zaměstnanec Vojenského historického ústavu, napsal dílko *Marie Terezie. Cudná císařovna s broznou pověstí*, Libeznice 2017; Zdeněk LEŽÁK s výtvarníkem Rudolfem SURANEM vytvořili publikaci *Marie Terezie a její Habsburkové. Komiksový příběh největší české panovnice*, Brno 2017 a Mirka ZLATNÍKOVÁ, tvůrkyně scénáře k televiznímu dvojdielnému filmu, který Mirka Spáčilová ve své recenzi označila za cosi mezi Angelikou a Sissi, vydala i knihu pod názvem *Marie Terezie, miluj a panuj*, Praha 2017. Výčet doplňují dva už zmíněné tisky Vladimíra Lišky.